

**Aurum Sapientvm, Sive Ars, Sine Scelere, & cum virtute,
ditescendi**

Masen, Jacob

Coloniae Ubiorum, 1661

Capvt VI. Quæ in omni negotiatione hominibus, præsertim Mercatoribus fugienda, quæque sequenda sint, ut in opibus & præsentis vitæ felicitate, sine jactura salutis, proficiant.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55377)

pater admiserat, non una calamitate compensarat. Reliquum erat, ut felicitatis quoque illius, quæ ex recta Josephi ad castitatem virtutemque omnem institutione manabat, fructum cum filio perciperet. Hoc Deus seni in ultimam ætatem solatium reservaverat: quando ex sterili Chananitide evocatum ad fertiles Ægypti oras, atque imperantis latè filii conspectum complexumque transtulit, denique experturum patrem, quanti ad filiorum opes felicitatemque cumulandam interfit, illos ad omne virtutis experienturum educasse. Indubiæ veritatis testimonio signatum est. *confirmat justos Dominos & hereditas eorum in æternum erit.* d

C A P V T VI.

Qua in omni negotiatione hominibus, præsertim Mercatoribus fugienda, quæ sequenda sint, ut in opibus & præsentis vite felicitate, sine jactura salutis, proficiant.

Cum ad opes facultatesque hominum in rep. augendas mercatura imprimis faciat, hæc nobis pars negligenda minimè videtur. Florentissimas enim urbes, ex illius frequenti

d *Psal. 36.*

frequenti usu conspiciamus, præsertim illas, ad quas navigationis commodo facillimè merces ultro citroque deportantur. Non diffiteor multorum vitiiis negotiationem infamari, ideoque & gravissimorum scriptorum stylo confodi, & à multis, discrimine salutis territis, declinari. Verùm cum nulla humanæ vitæ conditio statusque tam felix sit, qui scelerum immunis haberi possit, & quo status quisque illustrior, hoc plerumque gravioribus vitiiis infestetur, atque in Regum ac Principum aulas, hæc etiam pestis transeat, purpuraque & auro imprimis delectetur, non est cur iccirco mercaturam existimemus damnandam, quod crebris malitiosorum hominum morbis obnoxia sit. Hoc solum nobis curæ erit, ut, quâ potissimum viâ, inter æqui rectique limites, ad solidas sit opes perveniendum, constare possit. Hanc enim si apertam homini esse demonstremus: non arbitror quenquam tam aversum ab omni honestate ac virtute reperiri posse, qui scelere, quàm æquitate malit dutescere, cum & ratione, & experientia constet, & divina ordinatione firmatum illud sit, quod vulgatâ parœmiâ receptum est: *malè paria malè dilabuntur*. Diu verum est,

De malè quasitis, non gaudet tertius heres.
 Non immittam hic me in demonstrationem
 illam, quæ infelicem horum progressum
 exitumque tradit, qui per aliorum injuriam
 ditescunt; cum gravissimis exemplis con-
 flet, nec opes quidem justè quasitas diu ci-
 tra periculum possideri: Epulone, & divite,
 meis, hac in re, testibus. Nemo hos damna-
 vit injustitiæ, suâ tamen affluentia præcipi-
 tati sunt, fortium planè humerorum est, in-
 gens opum pondus citra lapsum sustinere.
 Iterum nimis insanum esse interpretor, velle
 Christianum hominem, sive per fas sive per
 nefas ditescere, quando compertissimum
 est, nisi restitutas opibus, talem servari non
 posse; ut vel cælo, vel rebus malè partis ca-
 rendum sit. Cum Zachæo dicendum est, *si*
quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.
 a Vel cum Epulone æternis ignibus arden-
 dum. Præposterum igitur sit ex injuria, aut
 fraude velle ditescere, quando alienarum
 tibi rerum, tam manifesto discrimine, resti-
 tutio imperatur. Divino & humano jure re-
 ceptum est, quod Augustinus dicit, *non di-*
mittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.
 Alienum certè est, quidquid per injuriam
 possides, neque illo potes esse ditior, quam-
 vis per ignorantiam dicaris.

De

De illo agimus Mercatore, qui opes per justitiam partas, & verè suas possidere, & amplificare æqua ratione voluerit. Neque certum negotiandi genus complectimur: omnibus hanc operam, & legibus solum generalibus, impendimus, ex quibus singuli privatas facilius rationes moderabuntur.

Principiò si integro cuique etiamnum electio sit, ut hoc illudve mercimoni genus complectatur: non solum animo præfigendum est commodum, quod cum familia ex illo ipse possit decerpere, sed quod toti, in qua vivit Reip. maximè conveniat, & cum minimo suæ sit salutis discrimine conjunctum, illo quidem ordine, ut animæ salus præcipuè, & post hanc bonum Reip. postremo utilitas privata, suo rationum pondere, inflectat. Qui secus fecerit, divinum humanumque ordinem evertet, divinum quidem, cum univèrsus vitæ nostræ cursus ad unicam salutis nostræ rationem institutus sit, & si hac excidamus, vana, probrosa, execranda sint cetera, quæ hac via abduxerunt, omnia: & quid prodest homini, si univèrsum mundum lucretur, anima verò suæ detrimentum patiatur? b Humanum perturbabit ordinem, quia negotiatio ad Reip. & com-

L 5

munc

b Matth. 16, 26,

mune Societatis bonum potissimum est,
 publicâ autoritate, instituta, suisque legi-
 bus ac privilegiis munita. Unde si quis in-
 sano quodam cupiditatis æstu, & Reip. &
 salutis posthabito commodo, eò tantum fe-
 ratur, quò cæca spes lucri, & utilitas privata
 ducit, hunc pronum est, contemptis æqui-
 tatis legibus, per fas nefasque ad sua grassa-
 ri commoda: nihilque inter ejusmodi mer-
 catorem & furem latronemque intererit, nisi
 quod ille sub honesto negotiatoris pallio,
 aliorum possessiones involet, lupus rapax,
 sub ovina pelle: hic aperta vi alienas opes
 aggrediatur. Porro, seu primùm mercaturæ
 te dedas, seu in ipso denique negotiationis
 cursu te ipsum colligas, hoc, quò dixi, sine
 & ordine res instituenda est, ne cupiditatis
 abreptus æstu, Reip. salutem, propriamque
 pessundes. De salute præferenda nemo am-
 bigit; de publico bono privatis emolumen-
 tis præhabendo major queat esse contro-
 versia: Sed hanc nobis humanæ divinæque
 sapientiæ leges abundè definiunt, quando
 membri unius jacturam totius corporis vi-
 tæque detrimento posthabent. *Medici, ait
 in Verrem Cicero, membrum saepe putrefa-
 ctum incidunt, ne aliam corporis partem labe-
 factare ac corrumpere possit.* & alibi ut, inquit,
 leges

leges omnium salutem singulorum salutem anteponunt. Sic vir bonus & sapiens, & civilis officii non ignarus, utilitati omnium, plus quam unius alicuius salutem consulit. c Plutarchus in corpore Reip. mercatores pedes esse censuit, quibus præcipua Reip. moles sustinenda incumberet, quique corpus hoc velut ad humanæ societatis commercium, & alimenti acquirendi necessitatem circumferrent. Alii hanc politici corporis distributionem faciunt, ut pro pedibus servos, pro manibus artifices agricolasque, pro pectore milites, pro ventre nobiles, pro dentibus & stomacho molitores & coquos, pro lingua advocatos & causidicos, pro capite magistratus, pro externis sensibus Mercatores adhibeant. Utcunque verò illorum, hoc in corpore, munus dispersitum fueris, semper magis bono totius, quam partis natos intelliges. Quis enim pedes non damnet, qui corpori non magis ferendo, quam sibi tantum movendis deservire velint? quis sensus non detestetur, sui potius curam, quam corporis sustententes? Hæc profecto cogitatio populum Rom. cum plebs nobilitati, ut agebat, otiosæ deservire noller, ideoque secessione facta seditionem meditare-

L 6

TUR

c Lib. 3. de Finibus.

tur ad officium pristinum revocavit, quando Menenius Agrippa *d* progressus in medium, hoc apologo usus est, Indignatae, ait, quondam humanæ corporis partes, sua cura, labore ac ministerio, ventri parari omnia; hunc verò in medio quietum datis frui voluptatibus, hoc illi commune obsequium, conspiratione inita, denegarunt: ut nec manus deinde cibum ori porrigeret, nec os admitteret, nec dentes conficerent, ceteraque ventris commodo membra deservire nolent. Verùm illo ventris neglectu, cum se languere, deficere, ac succumbere denique observarent, ventre succum sanguinemque toti corpori denegante, apparuit publico hoc bono præterito, privatum cujusque diuturnum esse non posse. Præclare in hanc rem Æmilius *e* differit: *Si membra*, inquit, *regni partesque inter se consentient, constabuntque, corpus univèrsum salubre erit. Publica salus privatorum res, agras sustentat. Moribunda & affecta respub. privatas res, vel validissimas, secum trahit in exitium. Quisquis igitur in rep. ita negotiatur, ut aliorum damna non æstimet modò suis commodis fruatur, atque illius vivit legis immemor, quam ratio, ac Deus omnium animis inscripsit,*

d Liv. dec. 1. l. 2. e Lib. 3. Hist.

plurimum, quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris:
Hic seipsum postremo everfurus est, Deo &
hominibus iniquo lucro adversantibus.

Ex hac igitur regula sapientum Mercato-
rum, ad solidas duraturasque opes adspiran-
tium negotiatio instituenda est, quam Chri-
stus omnibus tradidit in Rep. viventibus:
*quodcumque vultis, ut vobis faciant homines,
& vos facite illis.*

Adversus hanc regulam peccant r. quot-
quot, necessitate prævisa, coemptis generis
unius mercibus, atque ab aliis passim ad se
traductis, (quamvis nec lex singularis, nec
Resp. vetet) eas deinde graviori, quam par
est, pretio distrahunt: nisi manifesto id fiat
totius etiam Reip. emolumento. Ita Aristo-
teles f. memorat, quendam in Sicilia, pecuniâ
apud se deposita, omne ex officinis coemis-
se ferrum; ut, cum Mercatores vicinis nun-
dinis affluerent, solus ipse pro arbitrato fer-
rum venderet: quò factum, ut ex quinquaginta
talentis, totidem ipse factus ditior,
centum receperit. Ita quamvis nihil adver-
sus legem Reip. peccasset, Rex tamen Dio-
nysius Syracusis illum totâque insulâ abesse
iussit; quòd commune bonum privato post-
haberet. Factum hoc excusari poterat, si ven-
ditores

L 7

f. Lib. I. pol. c. II.

ditores oblati ultro mercibus pecuniarum indigi emptorem provocassent, ut Pontanus g Eutycho Sabino evenisse narrat, qui, ceteris aspernantibus, oleum, vilissimo à præcone oblatum pretio, totum coëmit. Quod, cum anno sequenti nullus esset ex olivis proventus, tertio etiam quartoque anno spem communem frustrante, repente hominem insperatis opibus locupletavit. Sic neque Thaleti Milesio, uni Græciæ Sapientum vitio verti potuit, quod, cum nonnulli paupertatem illi exprobrarent, inutilemque dictarent sapientiam, quæ egere pateretur; ipse, ut ostenderet Sapienti ad opes, cum vellet, non difficilem accessum esse, fructum olearum passim futuræ æstatis (quæ locupletem admodum fore prævidebat) Arrhabone dato, sibi vendicavit: ac mox, cum fecundissimus esset, insigni lucro aliis mercatoribus transcripserit. *h* Quâ, & industria, & providentia, ita Josephus se suumque Regem Pharaonem in Ægypto locupletavit, ut coemptis toto regno, in septem annorum ubertate frugibus, septem aliis sterilitate afflictis, non minus populorum saluti, quam regiæ opulentiae prospexerit. Quod si enim hæc fuerint cum publico universorum bono conjuncta, privatæ fortunæ bonum jure cohonestabant. Verum

g Lib. 2. de fort. c. 13. *h* Arist. l. cit.

Verum hac in parte excedunt etiam, nec sane leviter, qui acervatas fruges, egestate iam publica incumbente, subducunt, dum gravissima necessitas, & assequendi difficultas, immanè rebus pretium constituat: ut non tam consultum bono publico, quam privatae hominum cupiditati videatur. *Vir fidelis multum laudabitur, qui autem festinas ditari non erit innocens:* Aliorum calamitate subito velle ad magnas opes emergere, Deo summè ingratum est. Multis illud divinæ vindictæ exemplis doceri posset, unū nobis hoc loco suffecerit, cujus hodie dum Confluentiæ, ad Rheni Mosellæque confluviū sita vrbe, memoria est. Ubi in domo, haud procul à ponte, frumentorum coemptor locuples, cum in communi necessitate, gravioris lucri cupidus, congestas diu fruges premeret, vermes totam incessere siliginem, ut hæc animari prorsus, atque alas etiam induere visa, quaquaversum per fenestras rimasque in publicum sese effundere, & non tantum prodere, sed & invisâ possessione avarum destituere herum cœperit. Ita Deo ingratus, invisusque hominibus, infelix homo, exemplum meritò castigatæ avaritiæ mundo fuit. Quo arbitra-
ris

ris hunc vultu hominem, quâ confusione oris quâ animi consternatione, cupiditatis deceptæ stimulis, lancinatione avaræ & consceleratæ mentis publicum subiisse, quo sensu & execratione populi exceptum, qui non nisi reip. istius labe, ac monstrum potius hominis, quàm homo poterat videri? Juvat in simili avari hominis confusione non indisertum audire Chrysostomum. *Vultis, inquit de avaritia, k liquidò nosse, quomodo divitia homines, non sinant esse homines, sed feras atque Demones? Siccitas quondam occuparat civitatem nostram, & videre erat cœlum factum aneum, & mortem omnium gravissimam indies expectari, Deumque invocari, ut metu illo liberaret. Cuius benignitate, præter spem omnem, multa & immensa pluvia supernè decidit. Omnibus igitur celebritatem, & festum diem agentibus, quippe qui ab ipsis portis mortis reverterentur, dives quidam tristis, dejecto animo, mœrore mortuus obambulabat. Cumque multi illum rogarent, ne continere quidem intus potuit, sed cum tyrannide acerbis istius morbi pungeretur, causam in medium protulit: Decies enim mille, inquit, frumenti mensuris deinceps quid faciam, non habeo. Quid ais? Quod non om-*
nes

nesperierunt, tuque aurum accumules, doles? Non audisti quid dicat Salomon? Qui ad precium augendum, asservat frumentum, vulgo execrabilis. Sed obambulas communis bonorum totius orbis inimicus, & liberalitatis Domini hostis, & Mammonæ amicus, atque adeo servus. An non præcidi linguam illam oportuit? an non extinguere cor quod talia verba peperit? Quid enim potest esse ipso miserius divite, propterea dolente & indignante, & periisse se putante, quod infinita possideat, & quotidie optante famem, ut aurum ipsi augeatur? Hæc expendant, quotquot nimia lucri cupiditate cæci, ita privatis intendunt commodis, ut à publicis animum avertant. His enim simul (ut fieri potest) spectatis, neque exclusis à præsidio pauperibus, hæc via expedita multis est ad opulentiam.

Peccant II. Adversus hanc regulam, cū plures instituto, coemptarum passim mercium aut frugum, monopolio, inter se de majori, quàm vænire solet, pretio conveniunt. Quòd ejusmodi pæctio bono publico & justitiæ repugnet. *m* Imò verò etiam si intra justum subsistant pretium, charitati tamen Christianæ difforme sit, a
lios

¶ *Prov. II. m. l. unic. Cod. de Monopoliis.*

lios ab eiusmodi negotiatione excludere, nisi auctoritate Magistratus id factum sit, si- que pretium rebus vendendis præscripserit, ut publicæ simul utilitati consuleretur. Verbo, quodocunque per eiusmodi monopolia, vel annonæ caritas in reip. inducitur, vel ceteri quibus jure licet, ab emptione aut venditione arcentur, adversus charitatem, legalemque, ut minimum, iustitiam peccabitur, quique damnum intulerunt, restitutioni manebunt obnoxii: etiam ipsi Magistratus monopolia concedentes, nisi ex bono reip. hoc ab illis indultum fuerit. Quia lex communis est; *ita cuiusque esse commoda procuranda, ne alteri per hoc fiat injuria.* Quâ de re Navarrum, Molinam, Lessium & Lugonem o fufius disceptantes licebit consulere.

Peccant III. Qui minoris, quàm par est, vendunt; ut emptores ab aliis ad se traducant, cogantque illos, vel suas retinere merces, vel cum damno easdem vendere. Nisi enim necessitas huc impellat, ab usitato rerum pretio, quo tam emptoribus, quam venditoribus consultum sit, non faciliè est recedendum. Nam legi receptissimæ adversatur: *quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*

Pec-

n Sess. l. 2. c. 21. d. 21. o Lug. d. 26. s. 3.

Peccant IV, qui conspuratione inter se inicitâ, minoris, quàm par est, licitantur & emunt, quando alii emptores desunt; ut i-cico consueto iustoque pretio vendere mercatoribus non liceat, tenenturque de injuria & damno, hæc arte, venditoribus causato, ut ex Lessio intelliges.

Peccant V. qui pauperibus hominibus, res suas ex necessitate coactis vendere, pretium nimis vile offerunt, vel qui ab hominibus rerum pretium ignorantibus ad se illas cum istorum damno traducunt; nisi fortè sublata furto cum voluntate restituendi, comparentur: aut potius animo præstandi gratiam venditori, quam quod oblatis rebus indigeas.

Peccant VI. qui, quòd rem videant emptori admodum necessariam, illius pretium augent; cum utilitas hæc singularis ad privatum emptoris non venditoris commodum spectat. Nisi fortè rem ejusmodi à te postulet, quâ ob affectum, aut raritatem agrè careas, non relicturus, nisi emptor perurgeret.

Peccant VII. qui dissimulatione, fraude, mendacio, aut quacunque mala arte, vel emptorem inducunt, ut supra consuetum pretium emat: vel etiam venditorem, ut

infra

infra illud vendat. In quem scopulum si quis Mercatorum non offendat, hic omnino felix est, & illi accensendus, quem David prædicat: *beatus vir qui timet Dominum; in mandatis ejus volet, nimis. Potens in terra erit semen ejus; generatio rectorum benedictur. Gloria & divitiæ in domo ejus, & iustitia ejus manet in seculum seculi.* p. Planctalis beatus, & in hac, & in vita est altera, quia *benedictio Domini super caput iusti.* Nam si gloriam & opes in hoc mundo desiderat, *Gloria, & divitiæ in domo ejus;* si potentiam, *potens in terra erit semen ejus.* Si in altera vita felicitatem exspectat, *iustitia ejus manet in seculum seculi.* En quanta Dei liberalitas & profusio in hominem, qui timore Dei munitus omnem à se fallaciam; artesque fraudulentas excludit. Contra fraudulentorum hominū cervicibus & hujus, & æternæ vitæ ingēs calamitas: imminet, ac plerumq; tantò feliciores habendi sunt, quantò in hac infeliciores vidētur, quòd præsens miseria, vel remedium, vel certè levamentum aliquod sit futuræ. Primò enim, *non inveniet fraudulentus lucrum q.* Nam, *qui decipit iustos in via mala, interit in suo corruct, & simplices possidebunt bona ejus.* Nisi igitur nos fallat

p Psal. III. q Prov. 12. r Prov. 28.

fallat verbum Dei, illi fallentur, & laqueos, quos aliis collocant, ut iniquo rerum pretio suis illos bonis exuant, ipsi, propriis exuendi bonis, incurrent. Talem Mercatorem regius vates alloquitur, & infausto terret vaticinio: *Ecce, inquit, parturit in iustitiam. Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam, quam fecit.* Et profanus vates præcinit Ovidius.

Fallentes ex magnâ parte profanum

Sunt genus, in laqueos, quos posuere cadunt.

Magis interdum execrabile Deo & hominibus malum est fraudulentia, quàm sit manifesta vis & injuria: nam illa per insidias hominem aggreditur, bonisque spoliât: ut declinari illius malitia vix possit; at hæc aperto Marte invadit alios, palam arma ostentat, & manus injicit, ut quem deinde cavere possis, non ignores. Romani Oratoris hic sensus est; *cum duobus inquit, modis fiat injuria, aut vi, aut fraude; fraus quasi vulpecula, vi leonis videtur: utrumque verò ab homine alienissimum. Totius autem injustitia nulla est capitalior, quàm eorum qui cum maximè fallunt, id agunt, ut boni videantur.* Hæc videlicet illa est injustitia quâ fallaces Mercatores, qui fraude, arte, mendaciis quâdoque

Psal. 7. t. lib. I. offic.

doque etiam perjuriis merces suas proximo, supra pretium, obtrudunt; ut alienis locupletentur opibus, suaque argento credulos emptores spolient. Vicio omnibus Mercatoribus familiari, quotquot immoderata opum cupiditate tenentur. Ut fraus in Mercatorum officinis potissimum nasci & educari videatur.

*Fraus quid sit, haud sciunt, qui aurum
nesciunt*

Verum hi omnes, ut dixi, Deo execrabiles non minus; quam pessimi homicidae videntur: ideoque non raro inter se sociantur. *Virum sanguinum*, ait David, *x* *& dolosum abominatur Dominus*: nec vero impunitam diu hanc illis malitiam fore testatur alibi: *viri*, inquit, *sanguinum & dolosum non dimidiabunt dies suos y* Sed hoc longè tristius, quòd temporali non solum felicitate privandi sint, verum etiam aeternâ. Ut Apostolus gentium hanc mortalium stultitiam admiretur, quod tam præposterâ viâ ad felicitatem contendat, cum multò beatior ille hac in vita alteraque sit, qui fraudè patitur, quàm irrogat. Unde suos Corinthios reprehendens sciscitatur. *z* *Quare non magis injuriam accipitis? quare non*
magis

x psal. 5. 8. y psal. 54. 24. z 1. Cor. 6. 8.

magis fraudem patimini? Sed vos injuriam facitis, & fraudatis: & hoc fratribus. An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt?

In hoc igitur scopulo, cum tot Mercatorum non æternæ modò, sed præsentis etiam felicitatis naufragium faciant, ut ab utroque hoc malo, quam longissimè absint; ad utrâque verò felicitatem æquis passibus, inter tot discrimina, progrediantur; fusius aliquantò, separata disceptione, & pericula Mercatorum aperienda sunt, & emolumenta, investiganda. Quæ res tantò altius omnium animis insidere debet, quantò magis indubitata veritate ex S. literis confirmantur. Ut nulli sua cupiditas blandiri istic debeat, ubi summa autoritate Numinis tam disertè avocatur.

C A P U T VII.

Divitias stabiles æquæ non iniquis artibus in negotiatione aquiri, ex S. Literis & experientia certum est.

Quosdam illa quorundam Mercatorum felicitas, extra æquitatis limites abripit, & per consuetas negotiantium artes, seducit, quòd videant parum etiam probatæ vitæ florere homines, atque ad magnas opes, dignitatesque emergere, Non diffiteor, mul-